

Nye fortællinger fra Grønland – en genlæsning af Niviaq Korneliussens *HOMO sapienne*

Publiceret 21/08/2020 i [Bøger/Kultur](#) af [Trine Marie Ulleriks](#)

BØGER // ANMELDELSE – Fredag d. 21. august 2020 udkom den grønlandske forfatter Niviaq Korneliussens (f. 1990) nye roman, *Blomsterdalen*. Det er hendes første udgivelse, siden hun bragede ind på den litterære scene med debutromanen *HOMO sapienne* i 2014. Jeg genlæser *HOMO sapienne*, som endnu engang og fortsat åbner for nye fortællinger om Grønland.

I 2014 udkommer den unge grønlandske forfatterinde (!) Niviaq Korneliussens første roman, *HOMO sapienne*. Romanen udkommer samtidigt på dansk og grønlandsk på det grønlandske forlag [milik publishing](#). Førsteudgaven – for så godt går den, at der også findes en anden – blev præsenteret af den danske forfatter Mette Moestrup, som i sit forord til romanen placerer *HOMO sapienne* og ikke mindst Niviaq Korneliussen som en “markant stemme i den nye danske litteratur” med potentiale til at “puste nyt liv i en [grønlandsk litterær] scene, der en tid har været præget af fraværet af unge.”

Jeg tror, at man i dag kan tillade sig at konkludere, at der ikke var brug for dette velmenende forord. At Korneliussen og *HOMO sapienne* kunne klare sig selv. Forordet var også allerede skrevet ud af anden udgave, hvad den skarpsindige læser nok allerede har fornemmet, og nu er det Gyldendal, der udgiver Korneliussens nye roman.

Hvad man lægger i det afhænger muligvis af øjnene, der (læ)ser, men at det beviser, at der er en eller anden form for potentiale, er i hvert fald uomgængeligt, og når jeg synes, at dette lille stykke udgivelseshistorie i sig selv er en interessant *fortælling*, så skyldes det, at det så fint underbygger romanens egen hovedfortælling: Der er potentiale i de unge grønlandske kvinder.

HOMO sapienne, som den kvindelige omskrivning af homo sapiens lyder, kan selv. Det har mange været i tvivl om. Givetvis også de unge selv. Og ikke mindst derfor er det forløsende og opløftende at (gen)læse *HOMO sapienne*.

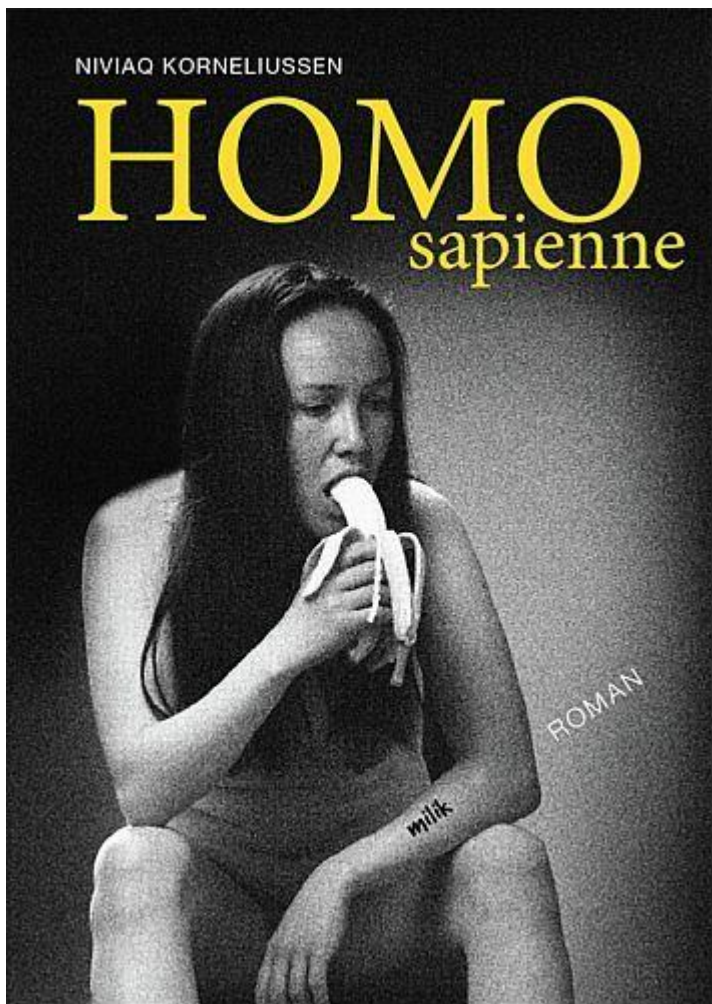
Planer og frihed

HOMO sapienne er bygget op omkring fem unges *take* på livet i Nuuk anno 2014-ish. (Et nødvendigt opmærksomhedspunkt: Det er netop de unge i byen, som romanen beskæftiger sig med. Grønland har “de samme” udkantsproblemstillinger som alle andre). De unge har på skift ordet – og Fia først:

“Vores planer:

1. Når jeg er færdig med min uddannelse og pengene er på plads, køber vi et hus med mange værelser og en altan.
2. Vi gifter os.
3. Vi får tre/fire børn.
4. Dag efter dag efter dag køber vi ind efter arbejde og kører hjem i vores bil.
5. Vi bliver gamle og dør.”

...genkendeligt? Højdepunktet i den (vestlige verdens) globale civilisation er nået... Men heldigvis, tør man nok sige, går der ikke mange sider, før Fia slår op med kæresten Peter, og dermed på egen hånd udfordrer normerne, udforsker seksualiteten og ikke mindst udvider rammerne for forståelse af parforholdet og livet, som det tager sig ud i en godt nok lille, men alligevel storby – primo 2000-tallet... og postkolonialismen. Det kommer jeg tilbage til.

Fias nyvundne frihed fører hende i første omgang ud i nattelivet, hvor hun “giver en skide fyr, som prøver at score mig, lov. What’s his name? Albert? Johannes? Anton? Nikolaj? Leverpostej? Ko? Pølse! Pølse? Aargh, det betyder sgu ikke noget! Hvem det nu end er, er det ligegyldigt” – og Fia opdager for alvor, hvad der er på færde, da hun første gang møder Sara.

Det bliver en voldsom erkendelse for Fia, at hun er blevet forelsket i en anden kvinde, og det er ikke uden indre sværdslag, at hun nærmer sig denne: “It can’t be. It just can’t be. Jeg er nødt til at gå hjem. Jeg vil hjem til Peter. [...] Trygheden, som jeg har forsøgt at flygte fra i tre år, er lige forsvundet. Er spændt. Skræmt. Jeg er ikke tryk. Peter. Har lyst til at finde ro hos Peter”.

Hvem er denne Peter? Vi lærer ham kun at kende gennem Fias lange stream-of-consciousness-agtige tankemylder og kun som omsorgsfuld, langmodig og fornuftig. Det topper muligvis, da han beder hende om at huske at tage varmt tøj på eller når han, igen, er forstående overfor, at hun igen (!) “har hovedpine”.

Fia vakler imellem skiftevis at anerkende disse som udtryk for Peters kærlighed til hende og at føle dem som omklamrende og *way too much*, og i et flere sider langt indblik i hendes egne indre overvejelser udstiller hun sin konsekvensløse opførsel og handlinger som barnagtige, utaknemmelige og ansvarsløse overfor Peter og deres parforhold... Indtil hun altså endelig tager ansvar og slår op med ham.

What's his name?

Selvom det er længe siden, at jeg var i tvivl og i tyverne, fremstår begge temaer, vanskeligheden ved at forlade trygheden og det ambivalente forhold til Peter, set her fra midalderen både som troværdige, velfremstillede og relevante undersøgelser af genkendelige parforholdstematikker – måske endda uden alder.

Fias afvisning både af Peter og af Albert, Johannes, Anton og Nikolaj, og i samme åndedrag af leverpostej, køer og pølser nødvendiggør samtidig en anden læsning, nemlig den postkoloniale, som blandt andet undersøger eventuelle (!) rester og fortsatte eftervirkningerne af koloniale magtstrukturer i et ellers ja netop **post**kolonialt samfund. Så hvad er der med disse danske drengenavne og danskklingende egnsretter af ko og gris?

Den langsomme nærlæser, og det er virkelig en metode, jeg vil anbefale, studser over, at de perifere mænd i romanen alle har danske navne, hvorimod alle de interessante mænd (medsamt alle de unge kvinder og alle dem med mindre fast definerede køn) bærer grønlandske navne – eller i det mindste mere internationale navne. Peter, Albert, Johannes... *overfor* fx Fia, Inuk, Arnaq, Ivik og Sara, som er de unge, der lægger navn og stemme til *HOMO sapiennes* fem fortællinger.

Hvorfor denne gennemførte modsætning?

Og i samme boldgade: Fia sammenligner de førstnævnte mænd, i deres roller som partnere og i one-night-stands, med "leverpostej, ko, pølse," som, udover pølsens oplagte symbolske betydning, tilsammen udgør klassiske danske spiser. Hvorfor er der ingen tørfisk, ingen moskus – eller en reje?

Der går altså en lige linje mellem de "danksindede" mænd (mænd med danske navne), den danske madkultur og samfundets fastlåste normer og strukturer, som binder begge parter i ulige og usunde relationer, og hvor manden, som i eksemplet ovenfor, indtager rollen som den fornuftige forælder, der overbærende placerer kvinden i rollen som barnet, der skal hjælpes til at huske det varme tøj. Ikke underligt at det hele stritter på Fia, som endelig vender ryggen til det hele.

Min pointe med den postkoloniale læsning er, at Fia ikke "kun" vender ryggen til det heteroseksuelle parforhold eller til samfundets normative forventninger om uddannelse, jobs, børn og biler – men samtidig og i lige så høj grad går i rette med den fortsatte tilstedeværelse af koloniale strukturer, værdier og kulturelle normer, og stiller spørgsmålstejn ved tilstedeværelsen af den danske kultur på bekostning af den grønlandske.

Det er kompliceret

Pølse eller reje? Oprøret gælder ligeledes relationen Danmark-Grønland, her set igennem parforholdets prisme, og en klassisk postkolonial læsning kan ikke komme udenom at læse et ulige forældre-barn-hierarki ind i Peter og Fias relation. Peter/den dansk(sinded)e mand, der, som den

omsorgsfulde og let overbærende forælder/kolonimagten Danmark, sætter den ramme, som Fia/de unge grønlandske (kvinder) nu stiller spørgsmål ved og endelig bryder op fra.

Inden nogens automatreaktion griber til våben, og det hele bliver til en(dnu en) sort/hvid diskussion om, hvorvidt statuen af Hans Egede skal rives ned eller ej, om historien skal forkastes eller ej, så genlæs lige citatet ovenfor, hvor Fia, i et af romanens mange afgørende øjeblikke, eksplicit står ved og erkender vanskeligheden ved at vende ryggen til alt det kendte. Ligeledes gælder det Fias hudløst ærlige og nuancerede skildringer af både hendes og Peters ansvar for, at det gik, som det gik.

Her er ikke nogen ansvarsforflygtigelse, men en erkendelse af, at... det er kompliceret, som Korneliussen selv udtrykte det [i et af de mange interviews](#), som hun stillede op til i anledningen af romanens udgivelse.

Det postkoloniale efterslæb er en vanskelig og kompleks sag... Og så meget desto mere grund er der til fortsat at diskutere det, være uenige om det og til at skrive om det.

Men, indvender man i nogle kredse, er vi ikke snart færdige med “that post-colonial piece of shit,” som den nok mest citerede sætning, løsrevet fra romanen, lyder? Og mere nuanceret: Hvad betyder det for *udviklingen*, at vi netop bliver ved med at tale om *det*? Fastholder vi ikke bare de ulighedsskabende postkoloniale magtstrukturer i kultur og samfund? Det korte svar er nej, vi er ikke færdige – og her taler jeg ikke bare i forlængelse af ovenstående læsning, men ud fra helt generelle betragtninger.

Og naturligvis er *måden*, hvorpå vi taler om *det* også vigtig, og det er lige præcis romanens fornemme og nuancerede beskrivelse af den postkoloniale situation OG dens samtidige skildring af, hvordan Grønland allerede og for længst er i gang med at finde sin plads i verden, der placerer *HOMO sapienne* højt på min liste over måder, hvorpå vi positivt italesætter og rykker ved relationen Danmark-Grønland. Så en sidste gang: På med fortolker-brillen og tag med til Manhattan.

Nye fortællinger, en chance for at catche up

Fia er i byen med Arnaq, Fias veninde, som nu har ordet: “Godthåb spiller musik fra min barndom, som jeg ikke orker at lytte til, så jeg tager fat i Fias hånd og fører hende ind på Manhattan. Lyset blinker, røg kommer ud fra et af hjørnerne, og dansegulvet myldrer af kroppe. Unge kroppe. Oh, that’s more like it.”

Der er så meget på spil i disse par sætninger, at jeg som nærlæser bliver helt forpustet, men først og fremmest og for os *udenforstående*: Godthåb var det danske navn for Nuuk og også for Hotel Godthåb, et gå-i-byen-sted i Nuuk. Manhattan var det tilhørende diskotek – men er naturligvis også altid centrum i verdens hovedstad, storbyernes storby, the city that never sleeps...

Så: Ud med Godthåb og barndom og hvad det indebærer af danskhed og ind med Manhattan, ungdom og verden! Midt på dansegulvet smelter det hele sammen, for de unge tager fat, vender den gamle verden ryggen og har sådan set allerede indtaget den nye, på samme måde som de også placerer storbyen Nuuk midt i verden: Byturene og de unges øvrige færden rundt i Nuuk er sporbar alene for den lokalt kendte, men tegner alligevel et nærmest generisk portræt af en storby. For som

det ikke er nødvendigt at *forklare* Manhattan, er det heller ikke nødvendigt, når det kommer til Nuuk. Det er et Nuuk i egen ret, der insisterer på sig selv.

Men en ældgammel og selvstændig bekymring, som ingenlunde er ved at aftage, hvad angår *tilfældet Grønland*, er den amerikanske fare: Risikoen for at USA er undervejs med at overtage Danmarks tidligere rolle som kolonimagt – økonomisk og politisk såvel som kulturelt. Amerikaniseringen er synlig overalt i verden og dermed naturligvis også i Grønland, men romanens allestedsnærværende lydspor fortæller også en anden historie: “Godthåb spiller musik fra min barndom,” og de unge afviser, som alle andre unge, deres forældres (ikke usandsynligt også ret danske) musikmag til fordel for den tunge, formentlig amerikanske, bas på diskoteket.

Men. I en af romanens afsluttende scener tager Sara, som har ordet til sidst, “guitaren op og begynder at spille noget grønlandsk musik. De andre synger med, uden overhovedet at holde sig tilbage. Vi synger højere end den forrige sang, hver gang vi begynder på en ny.”

Grønlandsk musiks betydning i 1970'erne som en del af tidens uafhængighedsbevægelse kan ikke overdrives, og da en lignende situation på musikscenen tilsyneladende også kan spores i dag, er symbolikken således til at tage at føle på. Det handler ikke “bare” om en afvisning af den danske (musik)kultur men om en eksplicit opprioritering af den grønlandske, der naturligvis også forholder sig til og bruger af den globale verdens samme.

Og sådan kunne vi blive ved, for historien om *HOMO sapienne* indeholder mange flere lag, mange flere sammenhænge og mange flere fortællinger at gå på opdagelse i. “Nye fortællinger” kaldte jeg dem i overskriften. *Nye* i hvert fald for mange af os: De voksne og de ældre generationer generelt, danskere, hvordan sådan nogle nu engang ser ud, og andre udefrakommende, mænd og andre velmenende skabninger. Alle os, som med *HOMO sapienne* har fået chancen for at *catche up*. Læs den langsomt og igen.

LÆS [TRINE MARIE ULLERIKS TEKST](#) OM GRØNLAND SET MED EN LITTERÆR BRILLE HER:

- Trine Marie Ulleriks
- Seneste artikler

Trine Marie Ulleriks er BA i litteraturvidenskab, uddannet folkebibliotekar og cand. mag. i kultur og formidling fra Københavns Universitet.

"God litteratur er en empatimaskine." Sådan udtalte en af de store danske litterære koryfæer sig engang om skønlitteraturen. Og om mit forhold til litteraturen, altså. Jeg interesserer mig for

litteraturen i verden: hvad den gør ved os, og hvad vi gør med den. Er især inspireret af postkolonialisme, verdenslitteraturteori og receptionsæstetik. Jeg har et varmt forhold til Grønland - og et stort kendskab til grønlandsk litteratur & omegn.´

Tjener samfundet, og til livets ophold, som folkebibliotekar; resten af tiden læser og skriver jeg - eller er ude i naturen.

-